

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

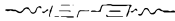
INDBYDELSESSKRIFT

TIL

DEN OFFENTLIGE EKSAMEN I JUNI OG JULI 1884

VED

AARS OG VOSS'S LATIN- OG REALSKOLE.

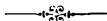
KRISTIANIA.

TRYKT HOS W. C. FABRITIUS.

1884.

Indhold.

	Side.
Skolens Luther-fest den 10de november 1883 . . .	3—26
Skole-efterretninger	27—78
Skolens lærere	28
Klasseinddeling og discipeltal	31
Fagfordeling	31
Undervisningen	36
Afgang til universitetet 1883	58
Middelskolens afgangseksamen 1883	62
Om skolepenge og fripladse	69
Blådede meddelelser:	
1) Examen artium ved skolen	71
2) Om nogle reglementariske bestem- melser	72
3) Om den latinske udtale	74
Eksamenstabel	79—106

Skolens Luther-fest

den 10de november 1883.

Firehundredaarsdagen efter Dr. Martin Luthers fødsel blev i overensstemmelse med kirke departementets opfordring til landets skoler ogsaa hos os høitideligholdt ved en mindefest.

Da skolens gymnastiksal, hvor festen holdtes, ikke kan rumme mere end høist 800 mennesker, og vi ved denne anledning gjerne vilde indbyde elevernes forældre og nærmeste paarørende, kunde af de lavere klassers disciple (nedenfor 4 M.) ikke andre faa adgang end de, som var med i sangkoret.

Før festen blev til samtlige skolens disciple uddelt et sanghefte (1 ark liden folio), der var udgivet for delvis at benyttes paa festdagen og tillige for at være et mindeblad om den. Det har følgende indhold:

- I. Den »ambrosianske lovsang« (Te Deum laudamus) i den latinske grundtekst, aftrykt efter *Skaars Norsk salmehistorie I*, 20 fg.
- II. Et sammendrag af *Landstads* oversættelse af samme hymne (salmebogen nr. 10).
- III. Salmen »Vor Gud han er saa fast en borg« i den tyske grundtekst, aftrykt bogstavret efter *Philipp Wackernagels* »Das deutsche Kirchenlied« III, 20.
- IV. Den ældste danske oversættelse af samme salme (i »Malmö-salmebogen« af 1553), aftrykt bogstavret efter *Skaars Norsk salmehistorie I*, 623.
- V. En for leiligheden udarbejdet ny oversættelse af samme salme.
- VI. *Grundtvigs* sang »Luthers minde«.

Til den bestemte tid, lørdag 10de november kl. 12, samledes skolens lærere, disciplene og de øvrige indbudne i saa stort antal, som der paa nogen maade kunde rummes, i gymnastiksalen, der med bistand af hr. genremaler *Wilh. Larsen* var dekoreret med en mængde velvillig udlaante flag. Over talerstolen, der var smykket med grønt, hang Martin Luthers billede i oljetryk. Festen indledes med, at et stort kor af de ældre og yngre disciple under ledelse af gymnasie-klassernes sanglærer, hr. *Thorvald Lammers*, afsang nr. II i det ovennævnte hefte:

O store Gud, vi lover dig,
vi siger tak evindeligt!
Al verden sander det og ved,
at du er Gud af evighed.

Al engles hob og bimplens hær
lov, tak og pris for thronen bær,
og sangen af serafim gaar
saa langt, som himlens hvælving naar:

»Du hellig, hellig, hellig er,
Gud Zebaoth, vor herre kjær,
og fuld er himlen al og jord
udaf din guddoms ære stor«.

Profeter og apostler glad
og dine vidner, rad paa rad,
de staar for dig i livsens sal
med takkesang i tusendtal.

Din kristenhed paa denne jord
bekjender dig og paa dig tror
som Faderen af evighed,
hvis magt ei maal og ende ved,

Og Sönnen, den enbaarne, som
 fra dig til verdens frelse kom,
 samt Helligaand, vor tröster sand,
 höilovet over alle land.

O Kriste, dödens brod du bröd
 og vandt os livet ved din död.
 Thi hjælp os nu, vær deres tröst,
 som du saa dyre har forløst!

Red os et rum i himmerig
 blandt dem, som samlet er hos dig!
 Dit folk til hjælp, o Kriste, kom,
 velsign din arv og eiendom!

Gud være os miskundelig,
 som vi og haabet har paa dig!
 Vi tror derpaa og tröstes ved,
 vi rokkes ei i evighed.

Derpaa holdt skolebestyrer Aars følgende tale:

»Den sang, vi nu har sunget, er den kristne menigheds 1500 aar gamle lovsang, hvori den bekjender sin tro, beder om Guds naade og udsynger sit store haab. Og vi har god grund til at begynde vor fest idag med denne sang. Thi festen er jo til minde om **Martin Luther** og hans gjerning, og Luthers gjerning er i en hovedsum denne, at han blev det store redskab til at fornye og gjenoprette den gamle kristendom, det nye testaments kristendom, hvis væsen og kraft er troen paa Guds naade i Jesus Kristus.

Der skede ved ham vistnok et stort brud i kirken, men et brud, som paa samme tid netop var en gjenforening, en sammenknytning af den nye tids kristendom med den gamle, den hellige almindelige kirkes.

Thi vistnok var denne kristendom ikke forsvundet fra jorden, — den har altid havt sine levende vidner, vi kjender mange saadanne ogsaa inden pavekirken, vi kjender Luthers store forløbere i de forskjellige lande, og mange, mange flere saadanne vidner har der været, som vi ikke kjender; — men jeg tror dog ikke, det kan negtes, at den saakaldte katholske kirkes lære og religiøse praksis lod megen plads aaben for, hvad der netop er væsentligt i hedenskabet, paa den ene side egenretfærdighed og stolen paa menneskelige kræfter og paa den anden side dyrkelsen af mange guder. Vistnok rummes dette kun altfor meget ogsaa hos os, ogsaa i vore egne hjerter; men principet er dog brudt ved reformationen med dens protest mod catholicismens stolen paa menneskelige gjerninger, mod dens blinde underkastelse under menneskelige autoriteter og mod dens helgendyrkelse. Det apostoliske arbejde, at gjøre folkene til Jesu disciple, kom i den katholske kirke ind i et skjævt og farligt spor, idet den mere og mere lempede sig efter hedenskabet, som ingeniunde var udryddet. Og i den tid, som gik forud for Luthers, var der skeet en storartet gjenoplivelse af oldtidens kultur; dens sprog, litteratur, kunst, dens hele aandsliv kom ligesom frem paany og blev en magt i udviklingen; dette blev vistnok i mange maader til velsignelse, og særlig tjente det til at give reformationen selv uundværlige hjælpemidler; men paa samme tid fik ogsaa hedensk tankegang og livsanskuelse nyt liv blandt de dannede og lærde og blev paa en maade godkjendt baade af kirken og videnskaben. Ved reformationen — og især ved den lutherske reformation — blev hint apostoliske arbejde optaget i en renere troens aand, med større inderlighed og derfor med større virkning end nogensinde før.

Det er underligt at tænke paa, hvorledes i disse dage inden den hele evangeliske kristenhed gamle og unge strømmer sammen for at bekjende sin kirkes tro, for at takke Gud for

hans store velgjerninger mod den og for at bede ham om fortsat naade. Og saasandt vi gjerne vil høre denne kirke til, maa vel ogsaa vi gjerne ville være med i dette kor.

Imidlertid — kirkens fest skal vi feire imorgen. Idag er det skolerne i vort land, som holder Luther-fest. Men ligesom der er en inderlig forbindelse mellem kirken og skolen, en forbindelse, som ikke blot er en historisk, men ligger i begges væsen og opgave, saaledes er der en uopløselig sammenhæng mellem Luthers betydning for skolen og hans gjerning i kirken. Den fest, som rundt om i vort land holdes idag, faar derfor først sin fulde forklaring ved den, som feires imorgen, eller rettere: begge tilsammen udgjör i grunden én eneste fest og bör opfattes saaledes.

Ved den del af festen, som holdes i skolerne, er det naturligt, at der fortrinsvis blir talt om Luthers betydning for skolen, og saa vil ogsaa her ske. Men som en indledning til dette vil vi dog først gjenkalde os mindet om nogle hovedpunkter i Luthers eget liv og navnlig om hans barndoms- og ungdomsliv.

Festen til minde om Martin Luthers fødsel omfatter medrette begge disse dage. Det var nemlig natten mellem den 10de og 11te november 1483, at han blev født i *Eisleben*. Kort efter flyttede familien til *Mansfeld*, og her tilbragte da Luther sine første barneaar i et tarveligt, gudfrygtigt hjem. Hans forældre var helt igjennem veltænkende folk, omhyggelige for sine børns opdragelse, men strenge til overmaal. De religiöse indtryk, han fik, var mest skikkede til at fylde hans sjæl med skræk baade for Gud og djævelen og med alleslags overtroiske forestillinger. Og i den skrøbelige skole, han gik i, var det vist ikke meget opmuntrende at være; i det mindste hændte det engang, at han paa én formiddag fik 15 gange prygl, og det endda »ufortjent«; undervisningen gik mest ud paa at lære udenad budene og troen samt latinske vers og

böner, desuden latinsk grammatik, skrivning og regning og formodentlig endel legender eller fortællinger om helgener.

Da Luther var 14 aar gammel, kom han til *Magdeburg* for at gaa i en skole, hvor han kunde lære mere. Men her havde han sörgelige dage; hans forældre kunde ikke understötte ham, saa han maatte kummerlig tjene sit bröd ved at synge for dörene. Aaret efter flyttede han til *Eisenach*, hvor det i begyndelsen saa lige mørkt ud; men snart fandt han her et godt hjem hos familien *Cotta*, som tog sig kjærlig af ham.

Til denne tid havde Luthers barndom været tung og trist; men det viste sig siden, at ogsaa dette var til det gode; han siger selv derom, at »tarvelig föde giver sundhed og kraft, armod kan styrke i tilliden til Gud, og ungdommen har gavn af at gaa noget igjennem og kues.« Alle de tunge og alvorfulde indtryk fra barneaarene har vel ogsaa virket med til at give hans sind dets alvorlige, indadvendte retning, hvorved han blev saa modtagelig for den guddommelige lovs röst; derved forberedtes i ham den grundige *s y n d s e r k j e n d e l s e*, som førte til de store aandelige kampe, hvorigjennem han vandt *t r o e n*.

Men, som sagt, i Eisenach fik han bedre, roligere dage, og uden det var maaske hans kraft bleven tidlig brudt. Her fik han ogsaa en langt bedre *u n d e r v i s n i n g*. Rektoren i franciskanermunkenes skole i Eisenach, *Johannes Trebonius*, var baade en lærd mand og en dygtig og forstandig lærer, som behandlede sine disciple med höflighed, noget som dengang nok ikke var meget sedvanligt. Det fortælles, at han hver morgen, naar han kom paa skolen, tog hatten af, idet han hilste paa gutterne, og forlangte, at hans medlærere skulde gjøre det samme; »thi«, sagde han, »mellem disse gutter sidder folk, af hvem Gud gjør borgermestere, kanslere, doktorer og övrighedspersoner, skjönt I ikke nu ser det; disse burde I

billigen vise ære.« — Og var Trebonius en fortræffelig lærer, saa var ogsaa Luther en udmerket discipel.

Efter 3 aars skolegang her kom han, 18 aar gammel, til universitetet i *Erfurt*. Nu var hans fader bleven en noksaa velstaaende mand, saa han kunde give sønnen tilstrækkelig understøttelse. Og Luther brugte sin tid godt. Med stor interesse læste han især de latinske klassikere og studerede derhos retsvidenskab og den »skolastiske« filosofi. Men her fik han ogsaa for første gang se en bibel (i latinsk oversættelse), til sin store glæde, og den og de gamle kirkefædre blev hans kjæreste studium.

I aaret 1505 tog han magistergraden; men kort efter var det forbi med hans studenterliv. Som I vel alle ved, gik han i kloster, kun 22 aar gammel, ifølge et løfte, han i en sterkt bevæget stund havde gjort, og dreven af trang til at vinde Guds velbehag ved forsagelse af verden og ved gode gjerninger. Med stor samvittighedsfuldhed opfyldte han sine strenge pligter som munk og paalagde sig mangeslags plager. Ved siden deraf fortsatte han med iver sine studier. Men i sin samvittighed havde han endnu liden fred, og de legemlige og sjælelige anstrengelser og sterke anfægtelser var ofte nær ved at overvælde ham. Hans ordens foresatte, *Staupitz*, blev ham dog til stor hjælp i hans aandelige nød. Efter hans ønske og opmuntring var det ogsaa, at han 1507 lod sig vie til prest og begyndte at prædike og det følgende aar blev kaldet til professor ved det nye universitet i *Wittenberg*. Fra først af maatte Luther (ligesom Holberg) meget mod sin lyst foredrage filosofi; men allerede aaret efter tog han en lavere theologisk grad og begyndte at holde forelæsninger over bibelen.

Et aars tid senere (1510) blev han i sin munkeordens anliggender sendt til *Rom*. Det blev en skjebnesvanger reise. Her begyndte hans øine at oplades for pavedømmets og den

katholske kirkes store skröbeligheder; havde han ikke med egne öine faaet se al den aandelige elendighed, som der raadede, saa havde han vel ikke gennemfört den kamp, han senere optog. Og paa hjemveien fra Rom var det, at han under en farlig sygdom fik fuldt lys i sit indre over det ord, hvori han alt i flere aar havde ligesom skimtet den sandhed, han trængte til for at vinde aandelig fred, dette ord i Romerbrevet (1,17): »den retfærdige af tro skal leve«. Og ikke længe efter hans hjemkomst (i 1512) fik Staupitz ham bevæget til at tage den theologiske doktorgrad, hvorved han maatte »sverge til sin allerkjæreste hellige skrift og love troligen at ville prædike og lære den rent og uforvansket«.

Luthers forberedelse til det store verk, han skulde faa at gjøre, fortsattes endnu i flere aar gennem studier og rige aandelige erfaringer; men allerede nu, omkring det 30te aar, er han i grunden opdragen og kaldet til det, han skulde blive, kirkens reformator. Han havde nu klarhed over sit forhold til Gud, havde selv fundet og tilegnet sig »Guds retfærdighed aabenbaret i evangeliet«, det er — som han selv siger, idet han taler om sin opdagelse af meningen med dette Pauli ord, der længe havde plaget ham, — »ikke den retfærdighed, som Gud selv har, men den, i hvilken Gud af naade og idel barmhjertighed retfærdiggjør os formedelst troen«. Dette havde han nu fundet og dermed faaet det indre kald, troens og kjærlighedens kald til at vise sine brödre den samme vei, og i sin doktorværdighed havde han tillige det ydre kald; »hvorledes skulde jeg ellers,« siger han, »naar jeg ser den store uro og tvedragt, som min lære har opvakt i verden, kunne stille min samvittighed tilfreds? hvad skulde jeg svare djævelen, naar han vil gjøre mig angst og bange med det spørgsmaal: »hvo har befalet dig dette?«, dersom jeg ikke ordentligen var bleven indsat til lærer i theologien og ikke med ed havde forpligtet mig til at ville

bevare den hellige skrifts lære ren og uforfalsket? Men nu kan jeg tröstigen kaste alle disse sorger paa Herren, som har gjort mig til lærer og paalagt mig denne forpligtelse og alt-saa har vidst og villet, at saa megen bevægelse deraf skulde komme.«

Ved Luthers følgende liv og gjerning kan vi ikke dvæle længe. Vi faar nöie os med at mindes dette, at han mere og mere fik syn paa pavekirkens misbrug; at, som I alle ved, Tetzels usømmelige afladskræmmeri drev ham til at opslaa de 95 disputations-theses paa Wittenbergs kirkedör den 31te oktober 1517; at han under fortsat strid modnes til klarere og klarere indsigt i kristendommens væsen og allerede i 1520 faar frimodighed til fuldstændig at bryde med paven og brænde hans banulle, idet han nu ikke længer erkjender nogen anden autoritet i tros- og salighedssager end Guds ord i den hellige skrift. Vi mindes, hvorledes han traadte op for de geistlige og verdslige herrer paa rigsdagen i *Worms* 1521 og sluttede sin kraftige bekjendelse med det vingede ord: »Det er hverken trygt eller raadeligt at gjöre noget mod samvittigheden. Her staar jeg; jeg kan ikke andet. Gud hjælpe mig! Amen.« Fremdeles: hans tvungne 10 maaneders ophold paa *Wartburg*, hans oversættelse af bibelen, hans kamp med »sværmeraaenderne« og »de oprørske bönder,« hans ivrige arbeide med ordningen af den evangeliske kirke og skole, hans udtrædelse af klosteret (1524), hans egteskab med *Katharina von Bora* (det følgende aar), den skarpe strid om nadverlæren, reformationens stadige fremgang trods den voksende modstand af kirkelige og verdslige myndigheder, af læge og lærde herrer; og under alt dette Luthers uafsladelig fortsatte virksomhed som prædikant og sjælesörger, som universitetslærer og som forfatter af en utrolig mængde store og smaa skrifter, og midt i den aldrig hvilende strid det lykkelige samliv med hustru og börn og kjære venner i hans fredelige hjem, hvor sang og musik op-

muntrede hjerterne; — endelig hans skønne død, hvorved han i sit 63de aar blev bortkaldt i den beleilige tid, umiddelbart för religionskrigens udbrud; »i dine hænder befaler jeg min aand,« sagde han, »du har forløst mig, sandhedens Gud,« og hans sidste ord var et lydeligt »ja« til det spørgsmaal: »I bekjender jo Jesus, Guds søn, vor frelser og forløser?«

Det var et liv i strid, nafladelig strid med ydre og indre fiender, og dog et liv fuldt af fred, ikke den, som verden giver, og i altid fuldkommene seier. Og saaledes har det ogsaa været med den kirke, som bærer hans navn. Den har havt svære kampe at bestaa, de indre fiender har været de værste, mangt et fald og nederlag har den lidt, og meget deraf har den selv været skyld i; men hvor har den ikke ogsaa herlig seiret! Ogsaa i vor tid har den, som Kristi kirke overalt paa jorden, en kampens tid; vældige modstandere har reist sig; det er h e d e n s k a b e t — i nye former —, som atter vil fortrænge den gamle kristendom, og det ser næsten ud, som om det skulde lykkes. Men han, som har sagt til sine: »Jeg er med eder alle dage indtil verdens ende,« han lever endnu, og hans ord skal ikke blive til skamme.

Saa synger kirken endnu freidig Luthers strids- og seierssang »Vor Gud han er saa fast en borg«; i den gjenlyder det gamle ord af salmisten »Gud er vor tilflugt og styrke, som hjælp i trængsler befunden saa restor — Herren Zebaoth er med os, vor borg er Jakobs Gud« (salm 46, 2. 12), og i den klinger ligesom grundtonen i Luthers liv — og i den evangeliske kirkes. Ogsaa her skal nu denne sang lyde; og lad os forsøge derunder af hjertet baade at takke Gud for, hvad han i Martin Luther har givet sin kirke og menighed og givet hver enkelt iblandt os, og at bede Gud om at bevare og fremme denne kirke, »de helliges samfund«, i vort kjære fædreland og overalt paa jorden og give det og hver af dets lemmer den seier,

som Luther var saa vis paa i sin ydmyge, tillidsfulde tro.
Det gjöre du, kjære Herre Gud, för Jesu skyld! Amen.«

Efter denne tale sang koret nr. V i det trykte hefte:

Vor Gud han er saa fast en borg,
saa godt et vern og verge,
af al vor trængsel, al vor sorg
han ved os vel at bjerge.
Den gamle fiende led
er nu for alvor vred,
stor magt og arge-list
hans rustning er forvist,
paa jord er ei hans lige.

Vor egen magt ei hjælpe kan,
vi fik snart banesaaret;
men för os slaar den rette mand,
som Herren selv har kaaret.
Spör du, hvad navn han bær?
det Jesus Kristus er,
hærskarers herre prud,
der er ei anden Gud,
han marken maa beholde.

Var verden end af djævla fuld,
som brat os sluge vilde,
vi frygter ei det hele kuld,
vor sag de ei skal spilde.
Den verdens fyrste haard,
hvor hadsk han mod os gaar,
han dog os intet gjør,
thi dömt han er alt för,
et lidet ord ham fælder.

Og ordet skal de lade staa
 og utak dertil have,
 Han vil med os i slaget gaa
 alt med sin aand og gave.
 Og tar de end vort liv,
 gods, ære, börn og viv,
 lad fare hen, lad gaa,
 de vinder ei derpaa,
 vi riget dog beholder.

Derefter besteg skolebestyrer Voss kathedret og talte saaledes:

»I hvilken grad Luthers virksomhed har havt betydning for skolen, og i hvilken udstrækning ogsaa de nordiske landes skoler staa i gjæld til reformatorerne, vil I kunne faa et begreb om, naar I et öieblik tænker paa, hvordan det lige til langt ind i vort aarhundrede har staaet til med den almindeligé folkeoplysning i de ikke-protestantiske lande, f. eks. de rent katholske, som har ligget langt borte fra protestantismens paavirkning, ikke engang af dens naboskab eggede til efterligning og kappestrid. Af dem, der har besøgt Italien, hvem har ikke midt under den glæde, hvormed en rigdom af skjönhedsindtryk fra kunstens og naturens verden fylder sindet, med smerte fölt, hvorledes aandelig nöd, uvidenhedens og overtroens mørke under katholocismens lammende indflydelse gennem aarhundreder har formedret Italiens folk. engang ikke blot verdens beherskere, men den menneskelige aandskulturs bærere og formidlere til den övrige verden? Og Spanien? Og Frankrige? Det kan være nok at nævne, at alle oplyste franskmænd anser det nantiske edikts tilbagekaldelse i 1698 for en af de største ulykker, som har rammet Frankrige, og at tabet af Elsas og Lothringen af mange især föles smerteligt, fordi det protestantismens salt, som i den franske aandsusholdning havde vist sin kraft

til at salte, derved blev udskilt, i al fald stillet i et løsere, fjernere forhold til den franske folkeaand end för.

Sagen er denne: romerkirken krævede og kræver den enkeltes ubetingede underkastelse under en menneskelig autoritets bindende afgjørelser. Luther anerkjender intet aandeligt formynderskab, men ligesom han selv under bön og hede taa-
rer havde grublet i skrifterne, indtil han »ikke anderledes kunde« for sin samvittigheds skyld, vil han, at hvert enkelt menneskebarn, han være læg eller lærd, skal forarbeide sin saligheds-
sag ved at granske i den hellige skrift. Mennesket skal ikke tage nogen overbevisning paa borg, men, idet han sukker til Gud om hans aands oplysning og erkjender sig personlig ansvarlig for sin tro, selv undersøge og prøve, vælge og ville. Herved er undersøgelsen og, hvad dermed følger, oplysningen kommen i en anden stilling til livet end för, idet den religiöse interesse, den mægtigste interesse, som aandslivets historie hidtil kjender, i en ganske anden grad end för faar brug for oplysningen og tager den i sin tjeneste.

Heri ligger det fælles udgangspunkt baade for den lutherske kirkeforbedring og for den skoleforbedring, som meget snart fulgte haand i haand dermed. Thi det maa erkjendes, at ved Luthers fremtræden var det lige saa daarlig bevendt med livet i skolerne som med det kirkelige liv.

Betydningsfulde led i det arbejde, hvormed Luther søgte at fyldestgjøre kirkens af ham saaledes erkjendte forpligtelse til at bibringe enhver af dens lemmer det maal af kristelig erkjendelse, som han behøver för at træde i et umiddelbart forhold til Gud og sandheden, er föruden hans skriftlige og mundtlige forkyndelse i almindelighed særlig hans bibeloversættelse og i sammenhæng hermed den ret, han gav morsmaalet til at lyde ogsaa til helligt brug.

Det er klart, at för Luthers kirkelige betragtning maatte det staa som en nödvendighed at gjøre bibelen i videst mulige

udstrækning tilgængelig for alle, d. v. s. paa morsmaalet. Nu var der nok oversættelser af bibelen för, ligesom katolikere og reformerte sögte at stille andre oversættelser op imod Luthers, men baade samtidens og eftertidens dom gaar ud paa, at Luthers oversættelse ved sprogets renhed og folkelige præg, ved udtrykkets höihed og kraft, ved sin opfatnings egne bibelske aand stillede alle de andre i skyggen, saaledes at alle kirkelige oversættelser inden den protestantiske verden, ogsaa vor kirkes, endnu den dag i dag hviler paa hans. Samtidens dom fremgaar af den kjendsgjærning, at endog han bitreste modstander, den lærde dr. *Eck*, og senere dominikaneren *Joh. Dietemberger* i sine oversættelser saa sig nödt til at lægge Luthers til grund, og at en under *Zwinglis* indflydelse til brug for den reformerte kirke istandbragt bibeloversættelse saa nöie fulgte Luthers, at den meget snart fortrængtes deraf*). Det er betegnende, hvorledes han, den modne mand, ikke blot ikke forsmaaede at sætte sig som discipel ved sin lærde ven *Filip Melanchthons* lærestol ved universitetet i Wittenberg, men at han — hvad der maaske vidner om end større fordomsfrihed for hans tid — ikke skyede nogen möie for at tilægge sig folkets sprog i dets hele omfang, lyttede til mödrene i dagligstuerne og barnekamrene, ofte gik hen paa torvet alene for at höre, hvilke talemaader folket i forskjellige forhold brugte, ligesom han skrev til sine venner og bad dem meddele ham alle ægte folkelige udtryk og vendinger, som de kunde komme over, for »hof- og slotsord« kunde han ikke bruge. »Jeg har, skriver han, befittet mig paa at give rent og klart tysk. Og det har hændt os, at vi har ledt og spurgt efter et eneste ord i 14 dage, 3—4 uger og aligevel undertiden ikke fundet det.« »Det er utroligt, hvor de kjære profeter gjør sig haarde, naar de skal til at tale tysk.« »I Job arbeidede vi saaledes, hr. Filip, Aurogallus og jeg, at vi paa 4 dage

*) Sml. *Heinr. Kurz*, *Gesch. d. deutsch. Lit.* (som ogsaa nedenfor er benyttet), II, 195.

neppe fik 3 linjer fra os. Nu det er fortysket og færdigt, kan enhver læse og mestre og løber med öinene 3—4 blade igjennem og stöder ikke an noget sted, og han merker nok intet til, hvilke kampestene og klodser der har ligget iveien der, hvor han nu kan danse som paa bonede gulve, hvor vi har maattet svede og ængstes, för vi fik slige kampestene ryddede afveien. Det er godt at plöie, naar skogen er ryddet og ageren oprensket, men rydde skogen og gjöre ageren istand, det vil ingen til med.« Forövrigt ansaa han sig aldrig færdig med sin oversættelse, men vedblev, jo mere han fordybede sig i skriftens og sprogets aand, ved alle senere udgaver med den störste samvittighedsfuldhed at file og forbedre. Det skyldes da for en stor del Luther, naar bibelen ogsaa hos os er bleven en folkebog som ingen anden, der har fundet vei til det fattigste hjem og den tarveligste skolestue, ydet tröst og hussvalelse til bekymrede hjerter og der, hvor för var dorskhed og död, vakt en uberegnelig sum af slumrende aandskræfter.

Saaledes var da ikke blot i langt rigeligere maal end för adgangen aabnet til en til granskning og erkjendelse stöttet gudsfrygt, men den trang til oplysning og erkjendelse, den forskeraand, som gjennem den hele kirkeforbedring var vakt og næret, gav ogsaa paa en mangfoldighed af andre omraader et nyt og kraftigt fremstöd til den menneskelige aands aldrig hvilende sandhedsstræben. Siden Luthers tid har den menneskelige viden erobret felt for felt. Den verden, vi lever i, den natur, som omgiver os, det folk, vi tilhörer, m m. er bleven gjenstand for mere dybtgaaende undersøgelser end forhen, nye videnskaber er opstaaede og har fra videnskabsmandens enlige studerkammer efterhaanden banet sig vei til skolen for gjennem denne mellemmand at yde et bidrag til et sundt og ædelt menneskeliv. I at overtage denne mellemmandsrolle, i sine bestræbelser for i stædse videre omfang at frugtbargjöre for den unge slegts opdragelse de stædse rigere midler til dannelse,

som den videnskabelige forskning har tilført tiden, har skolen handlet i reformatorerne, i Luthers aand. Protestantismen erkjender, som det ofte er bleven fremhævet, at der er en uendelighed af provinser i vor faders rige, at ethvert hæderligt, af livet krævet arbejde kan tjene Gud og fremme gudslivet i os, at derfor ethvert kald i livet, enhver naturlig livsvirksomhed har krav paa den aandelige pleie, det lys, som kristendom og videnskab i forening kan sprede derover. Derfor ligger det ogsaa i lutherdommens væsen, at skolen paa samme tid, som den opdrager for det himmelske kald, ved siden deraf maa udvikle sig til en institution, hvor for det første det, Luther kalder »beides Regiment« (den geistlige og verdslige övrighed : prest, læge, lærer, dommer o. s. v.), dernæst ethvert medlem af samfundet, i hvilkensomhelst stand og stilling, kan erhverve al den dannelse og dygtighed, som den barnlige alder kan modtage, og som er den nödvendige forudsætning for, at den voksne med modenhed og myndighed kan rögte baade sine egne og de fælles anliggender. Det er allerede ifølge Luther ikke blot de kirkelige myndigheders, men ogsaa den verdslige övrigheds pligt at sørge for skolen, baade fordi Gud har befalet det, og af hensyn til det almene vel. »Derfor beder jeg eder, alle mine kjære herrer og venner«, heder det i hans beröimte sendebrev af 1524 til alle Tysklands stæders raads-herrer, om at de skal oprette og vedligeholde kristelige skoler, »for Guds og den kjære ungdoms skyld: I maa dog ikke agte denne sag saa ringe, som mange gjør, som ikke ser, hvad denne verdens fyrste tænker! Thi det er en alvorlig og stor sag, Kristus og alverden meget magtpaaliggende, at vi hjælper og raader det unge folk.« — »Priselige skoler er en planteskole for alt sedeligt væsen i det menneskelige liv, og naar de forfalder, maa stor blindhed følge i religionen og andre nyttige kunster, love og historier, og blandt menneskene følger et grovt, feisk liv.« — »Raad og övrighed tilkommer det at an-

vende den allerstørste omsorg og fid paa det unge folk. Dem er stadens trivsel anbefalet. Men nu ligger en stads trivsel ikke aleneste deri, at man samler store skatte, skaffer sig faste mure, skjønne huse, mange bösser og harnisker; ja, hvor der er overflod paa dette og gale narre faar raade derover, er det saa meget værre og til skade for den samme stad; det derimod er en stads allerrigeste trivsel, held og kraft, at den har mange fine, lærde, fornuftige, ærbare, velopdragne borgere, som saa kan baade samle og rigtig bruge skatte og allehaande gods.« Derfor erklærer Luther det i sin i 1530 udgivne prædiken om »at man skal holde börn til skole« ligefrem for övrighedens skyldighed at tvinge undersaatterne til at sende sine börn i skole. »Kan den tvinge undersaatterne, som er dygtige dertil, at de maa bære spyd og bösser, löbe paa murene og gjøre andet, naar man vil krige: hvor meget mere kan og skal den tvinge undersaatterne til at holde sine börn til skole, fordi her vel föres en værre krig mod onskabens fiende, som omgaaes dermed, at han saa hemmelig vil udsuge stæder og kristendom for dygtige personer, indtil han har ud-boret kjærnen og kun lader staa nogle tomme skaller af unyttige folk, som han kan lege og gjögle med, som han vil.«

Skolens historie lærer da ogsaa det, at baade den höiere undervisning, fornemmelig gjennem 'gymnasierne, ved reformationen saa godt som straks fik et tidligere ukjendt opsving, og at den almindelige barneskole, for en stor del ved reformationens eftervirkninger lige til de seneste tider, i den protestantiske verden efterhaanden har strakt sine rödder stedse dybere ud over alle samfundslag for mere og mere med bevidsthed at stille mod det maal: i evangeliets aand i broderlig forening at omslutte alle samfundets börn og drage dem alle, höie og lave, rige og fattige, ind under sin ligelige omsorg. Til at udvikle og hæve skolen har gjennem hele den nyere tids historie, og ikke mindst i vort aarhundrede, mange mægtige kræfter vir-

ket sammen; at det 16de aarhundredes kirkeforbedring fra først af har været denne udviklings kraftigste løftestang, er ingen tvil underkastet.

Hvordan var nu beskaffenheden af den skoledannelse og opdragelse, som Luther saa varmt tager ordet for? Vi vil atter lade Luther selv tale, og vi vil i hans for det meste leilighedsvisse udtalelser herom ikke blot finde det træffende udtryk for den tids særegne aandretning og behov, men ogsaa væsentlige bidrag til en alsidig vurdering af oplysningens ret og krav, som beholder sin betydning for alle tider. Det er det, vi nu kalder »höiere skole,« grundet paa gamle sprog og historie med religion som midtpunkt, i det hovedsagelige dens tids eneste skole, som Luthers udtalelser for det meste gjælder.

»Fremfor alle ting skulde i de höie og lavere skoler den fornemste og almindeligste læsning være den hellige skrift og for de unge gutter evangeliet. Hvor den hellige skrift ikke regjerer, der raader jeg i sandhed ingen at han sender sit barn hen.« »Ved religionsundervisningen skal læreren,« heder det i den af Melanchthon udarbejdede og af Luther approberede Visitationsbog, »indprente börnene de stykker, som er nödvendige til at leve ret: gudsfrygt, tro og gode gjerninger. Om stridsthemaer (»von Hadersachen«) skal han ikke tale, heller ikke maa han vænne börnene til at skjælde paa munke eller andre, som mange uduelige skolemestre pleier.« Ved siden af religionen er det studiet af de gamle sprog, som tillægges det störste værd, fordi de er uundværlige for al bibelkundskab og theologisk videnskab. »Lad det være os sagt, at vi ikke kan bevare evangeliet iblandt os uden sprogene. Sprogene er den skede, hvori aandens sværd stikker, det skrin, hvori man bærer dette klenodie, de er det kar, som rummer denne drik.« Græsken er ham et helligt sprog, fordi dette fremfor alle er bleven udkaaret til, at det nye testament deri er bleven skrevet og derfra som fra en brönd ved tyding er flydt over i andre sprog og ogsaa har helliget dem.

Morsmaalet skal læres praktisk. »Enhver lærer jo tysk, endog meget bedre end andre sprog, af den mundtlige tale i huset, paa torvet og i prædikenen end af böger. Bogstaverne er döde ord, de mundtlige taler levende ord, som ikke giver sig saa egentlig og godt i skriften som menneskets aand og sjæl gennem munden. Sig mig, hvor har nogensinde et sprog været til, som man har lært at tale ret og vel af grammatikken? Selv de sprog, som har de allerfasteste og nöiagtigste regler, det latinske og det græske, læres meget mere af övelse og vane end ved regler.« Historien betegner han som »en levende brönd, hvoraf vælder frem al ret, al kunst, godt raad, advarsel, trusel, skræk, tröst, undervisning, forudseenhed, visdom, klogskab samt alle dyder, thi historien er intet andet end en optegnelse og ihukommelse af, et mindesmerke over de guddommelige verker og domme, hvorledes han opretholder verden, synderlig menneskene, regjerer, hindrer, fremmer, straffer og ærer, eftersom enhver fortjener ondt eller godt«. Ogsaa naturen er ham en hellig skrift, skikket til at overbevise hjerterne om Guds almagt, storhed, visdom og godhed. »Vi er nu i det kommende livs morgenröde, thi vi begynder igjen engang at naa erkjendelsen af kreaturerne, som vi ved Adams fald har tabt.« Og med hensyn paa det, han kalder de reale realier, opstiller han den vigtige sætning: »erkjendelsen af tingene er dobbelt, det ene er ordenes, det andet tingenes. Hvem der ikke har tingenes erkjendelse, ham vil ordenes erkjendelse ikke hjælpe.« Heller ikke tanken paa ved hensigtsmæssige legemsövelser og adspredelser at udvikle og bevare ungdommelig friskhed og livsmod er ham fremmed. Idet han varmt anbefaler musik og legemsövelser, siger han: »disse to övelser, musica og ridderspil med fægtning og brydning, behager mig særdeles, af hvilke den første fordriver hjerets sorger og melankolske tanker, det andet giver en fri, vel-dannet legemsbygning og vedligeholder sundheden.« Og han

verger sig udtrykkelig mod, at han skulde være af den mening, »at ved evangeliet skulde alle kunster slaaes til jorden og for-gaa, som nogle vrangge geistlige vil, men jeg vil vide kunsterne i dens tjeneste, som har givet og skabt dem.«

Med hensyn paa tugten i skole og hjem var han, som i sin egen barndom havde lidt under en velment, men ufor-standig strænghed, hverken en hader eller en velynder af riset. Men naar riset var brugt, var han igjen venlig og forseelsen glemte. Om den skik at lade börn »kysse riset« (som endnu i vore bedstefædres tid neppe var ganske ophört i vort land) udtaler han: »Jo, en fri og villig lydighed af discipelen er det, at han maa lyde sin tugtemester, som farer saa strængt og uvenlig frem mod ham, og kysse riset! Kjære, gjør han det ogsaa med lyst og glæde? Men hvad gjør han, naar tugte-mesteren ikke er tilstede? Tager han ikke riset og bryder det i smaa stumper og kaster det i ilden? — — Alligevel kan et barn ikke undvære en tugtemester, men maa have ham, at han kan straffe og tilrettevise ham og drage ham til det bedste; ellers, hvis et barn var uden saadan tugt, blev der intet af ham, men han maatte gaa tilgrunde!«

Ligesom al klosterlig tvang og afsondring fra verden ellers er ham imod, vil han heller ikke vide deraf i opdragelsen. »Den glæde, Gud giver, brug den! sender han dig sorg, for-færdes ikke, forsag ikke!« Salomon er ham en rigtig kongelig skolemester, »han forbyder ikke ungdommen at færdes blandt menneskene og være glad, som munkene sine disciple, thi deraf bliver idel træmænd og klodser, som da ogsaa Anselmus har sagt: et ungt menneske, indespærret og bortdraget fra verden, er ligesom at plante et fint, ungt træ, som kunde bære frugt, i en snever potte.« Livet skulde overhovedet ikke halveres i et gudeligt og et verdsligt, men evangeliets aand gennemtrænge alle livsomraader og give dem alle en høiere indvielse. Hvad han advarer imod, er den kjødelige,

verdslige opdragelse, og »opdrage verdslig kalder jeg det, naar man lærer börn intet at søge mere end lyst, ære, gods og denne verdens magt. Men Guds lære er det, naar du lærer börnene at kjende den herre Kristus, saa at du lærer dem stedse at have i friskt minde, hvad han har lidt for os, hvad han har gjort, og hvad han har forjættet.« »Se til, at du fremfor alle ting lader dine börn undervise i aandelige ting, at du først overgiver dem til Gud, siden til verdslige forretninger.« En ret börneopdragelse er overhovedet »det fornemste og største verk, som forældre kan gjøre; alle andre verker, som valfarter, kirkebygninger, messe-indstiftelser er imod dette ene verk intet.«

Luther var selv ikke skolemand af fag, og af hans omfattende forfatterskab er det, hvad arketal angaar, kun en ganske ringe del, som ligefrem sigter paa opdragelsen og skolen; desto betydningsfuldere er det, at han havde en saa høi opfatning, en saa levende overbevisning om opdragelsens betydning, om vigtigheden af skolernes forbedring, om lærerkaldets hellighed. Idet han bittert klager over, at forældrene ikke gjør sin pligt paa den rette maade, og udleder alle nödstilstande i kristenheden af, at ingen antager sig ungdommen, indskjerper han, at »skal det igjen komme i en god sving, maa sandelig begyndes med börnene.« Fra denne erkjendelse har ogsaa andre historiens mænd, som har villet reformere noget i verden, gaaet ud; men neppe mange har med samme eftertryk og samme virkning, med samme sedelige alvor i ord og gjerning lagt menneskeheden opdragelsens høie ansvar paa hjerte. Overallt sporer vi da ogsaa frugterne af hans opdragergjerning. Den germanske aands udprægede familiesans, som viser sig saa virksom i hans egen livsudvikling, har atter gjennem hans huslivs forbillede modtaget en række af forædlende indflydelser. Lærerstanden har han hævet i dens egen og andres agtelse. Aanden i skolen har han adlet ved kraf-

tig at vise den dens maal i det høie. Den høiere undervisning har han udviklet og indgribende reformeret. Den almindelige folkeskole er bleven til paa grundlag af hans ideer, og-saa for pigeskolen har han havt et godt ord tilovers. Det heder om hans sendebrev af 1524, at hans röst rullede som en torden gjennem Tysklands stæder og vakte de sovende samvittigheder, og vækkelsen har baaret frugt langt ud over Tysklands grænser, endog til den del af kristenheden, som ikke hædrer Luthers navn, men alligevel nödtvungen paa saa mange maader har ydet de ved ham grundede fremskridt efterligningens anerkjendelse.

Saa vil vi da til slutning ved denne skolefest til Luthers minde samle os om det ønske, at det indre liv i skolen aldrig maa skeie ud fra hans livs og læres spor. Hvilken er nemlig hans livs prædiken til os? I korthed denne: at vi skal holde vore hjerter rede for sandheden, lytte til dens röst i samvittigheden, selv der, hvor det koster smertelige offere at overgive os til den, selv der, hvor den har de verdslige magter imod sig. Og hvilken er endelig summen af hans opdragelseslære? Den lader sig sammenfatte i to ord, som danner midtpunktet i al hans tale om skolen: gudsfrygt og erkjendelse. Saa være da det ogsaa indskriften paa vor tids skoles merketegn! Saalænge det saa er, vil den med tryghed kunne bygge videre paa det ved reformationen givne grundlag; thi da vil den vedblive at være, som Luther vilde det, en skole til Guds ære og menneskers gavn, en skole, som efter tidens leilighed stræver med at fremstille ærbare, lærvillige, dygtige, lydige, Gud og mennesker velbehagelige børn.

Til sidst blev Grundtvigs »Luthers minde« sungen til en af L. M. Lindemann komponeret melodi:

I Wittenberg i Saksenland
der er en grav tilskue,
der hviler sig en from Guds mand
alt under kirkebue.

Hvad her han hed, det ved enhver,
som har sin Gud og bibel kjær
men hvad han heder nu hos Gud,
skal engle for os sjunge ud,
naar vi med ham forsamles.

Han lukked op den bibelbog,
som var saa fast forsegleet;
han saa, paa Herrens syner klog,
Guds herlighed i speilet;
han laante biblen folkets maal,
han trodsed ban og staal og baal,
og hvad der stred mod Herrens ord,
det sank paa baal, det sank i jord;
thi Herrens ord har kræfter.

Trods list og vold, trods ban og baal
gik ordet vidt om lande;
det talte folkets tungemaal
alt op til nörre-strande,
det löd ved Donaus kildevæld,
det höit gjenlöd fra Dovrefjeld,
ved Bloksbjerg og ved Hekla klang
det liffig södt i kirkesang;
da var det lyst at leve.

Der han gik hjem, den fromme mand,
til fader i det höie,
da sörged kristne vidt om land
med suk, med graad i öie.
Han fulgtes til sit hvilested
af læge og af lærde med;
ja mangen ridder, gjev og bold,
med taarer salvede sit skjold;
men Herrens ord dem trösted.

Den paafølgende skoledag blev der i de klasser, som ikke havde kunnet være med ved denne fest, af vedkommende lærere og lærerinder givet en kort fremstilling af dens betydning; derefter samledes disse klassers disciple i gymnastiksalen, hvis festlige udsmykning endnu var uforandret, for at høre koret gjentage de afsungne sange.

Skole-efterretninger

for 1883—1884.

Skolens lærere.

Af de i forrige aars program opførte lærere frattraadte inden skoleaarets begyndelse pastor Sören Pederson, lærer ved skolen fra august 1878, og premierlöitnant i artilleriet N. Peters, lærer siden august 1881.

Følgende nye lærere er ansatte i aarets løb:

Peter Clausen: gymnastik i fire gymnasieklasser. (Hr. Clausen har tidligere havt midlertidig ansættelse ved skolen i aarene 1864—1865 og 1875—1876).

Th. Lammers: sang i gymnasierne.

Skolens lærere er saaledes for tiden følgende:

Bestyrerne:

1. J. Aars, cand. mag. }
2. P. Voss, cand. mag. } fra skolens oprettelse 1863.
3. S. W. Hofgaard, cand. mag., lærer ved skolen fra 1864, bestyrer fra 1880.

Inspektørerne:

4. Emil Nicolaysen, cand. theol., ansat ved skolen fra august 1873.
5. Th. G. B. Odland, cand. theol., fra august 1874.
6. Ole Johannesen, cand. philos., fra januar 1875.

De øvrige lærere:

7. C. Schollert, seminarist, ansat ved skolen fra august 1864.
8. K. Nicolaysen, kgl. fuldmægtig, }
9. Halfdan Wang, kaptein, } fra august 1865.

10.	J. N. Bruun, sogneprest,	fra oktober 1866.
11.	Fr. Hansen, seminarlst,	} fra august 1867.
12.	H. Schjøth, adjunkt,	
13.	E. Thorsen, seminarist,	fra august 1873.
14.	Bastian Dahl, cand. mag.,	} fra august 1875.
15.	H. Lyche, cand. philos.,	
16.	Dr. Elling Holst, cand. real., universitetsstipendiat,	} fra septbr. 1875.
17.	H. Petersen, landskabsmaler,	
18.	V. A. Aubert, cand. mag.,	fra januar 1876.
19.	Fr. Fredriksen, stud. theol.,	} fra august 1876.
20.	O. Kulsberg, stud. philol.,	
21.	N. Grøterud, cand. mag.,	} fra august 1877.
22.	Jak. Norby, cand. mag.,	
23.	A. Aubert, cand. theol.,	
24.	J. Fr. Wilh. Neubert, student,	fra septbr. 1877.
25.	M. Ringi, seminarist,	fra oktober 1877.
26.	O. Gulbrandsen, seminarist,	} fra august 1878.
27.	A. Ræder, cand. mag.,	
28.	N. Spjeldnæs, seminarist,	
29.	B. M. Hall, premierlöitnant.	fra septbr. 1878.
30.	Dr. L. Dietrichson, professor,	fra 1879.
31.	K. O. Brekke, cand. mag.,	} fra august 1879.
32.	Lyder Hermanstorff, cand. mag.,	
33.	N. Chr. Jacobsen, seminarist,	fra mai 1880.
34.	Fr. Grønvold, kgl. fuldmægtig,	fra august 1880.
35.	O. Moe, sogneprest,	fra januar 1881.
36.	A. Andersen, cand. theol.,	} fra august 1881.
37.	H. H. K. Hougen, stud. philol.,	
38.	S. S. Henriksen, cand. real.,	
39.	C. L. A. Schulerud, cand. real.,	
40.	Olaf Ellefsen, cand. theol.,	} fra august 1882.
41.	N. Jæger, cand. theol.,	
42.	Kr. Lassen, adjunkt,	
43.	Peter Clausen, turnlærer,	fra august 1883.
44.	Th. Lammers, sanglærer,	fra oktober 1883.

Lærere:

45. Fröken Thea Jensen . . . ansat fra august 1877.
 46. Fröken Agnes Holstad . . — « august 1875.
 47. Fröken Augusta Holstad . — « septbr. 1875.

Cand. mag. A. Ræder kom ved skoleaarets begyndelse tilbage fra sin i forrige aars program omtalte udenlandsreise.

Cand. mag. K. Brekke har havt permission fra juli 1883 til april 1884 for med offentligt stipendium at foretage en studiereise til Spanien og Frankrige; hans timer har været fordelte mellem de faste lærere.

Cand. theol. A. Aubert har ogsaa i dette aar havt permission for at fortsætte sine studier i Paris; hans timer (norsk) har været besørgede af cand. philos. H. Jæger.

Midlertidig ansættelse i dette skoleaar har fra februar maaned cand. theol. N. Krog (norsk i 4 maaneder).

Vikariat under længere sygdomsforfald har været besørget af turnlærer Peter Clausen og stud. philol. W. Myhre (for H. Wang), stud. philol. O. Skattum (for O. Kulsberg), cand. jur. Frithjof Foss, stud. philol. L. O. Jensen og löitnant Arneberg (for H. Lyche), samt fröken G. Magelssen (for fröken Jensen).

Skolens læge er siden 1879 stadsfysikus Bidekap.

- kasserer og sekretær siden 1874 lærer E. Thorsen.
- pedel siden 1865 H. Andresen.

Klasse-indeling og discipeltal.

I det forløbne aar har følgende klasser været igang:

A. I fællesafdelingen:

1. De 3 forberedelsesklasser (1, 2, 3 F.), hver delt i to parallelklasser (a og b).
2. 1ste til 3dje middelklasse (1, 2, 3 M.), hvoraf 3 M. og 1 M. har været delte hver i tre parallelklasser (a, b, c) og 2 M. i to (a, b).

B. I realafdelingen:

1. 4de—6te middelklasse paa engelsklinjen (4 M. b E., 4 M. c, 5 M. b E, 5 M. c, 6 M. c*).
2. Realgymnasiets 3 klasser (1, 2, 3 R. G.).

C. I latinafdelingen:

1. 4de—6te middelklasse paa latinlinjen (4 M. a, 4 M. b L., 5 M. a., 5 M. b L., 6 M. a, 6 M. b*)
2. Latingymnasiets 3 klasser (1, 2, 3 L. G.), af disse er 1 L. G. delt i to parallele klasser (a, b).

Discipeltallet i disse 30 klasser var ved skoleaarets begyndelse i ~~august maaned 722~~ og er ved programmets udgivelse i mai maaned 780, hvilket gjør i gennemsnit 26 i hver klasse. Af disse 780 disciple har 612 sit hjem i Kristiania, 58 i andre byer, 103 paa landet og 7 i andre lande.

Fagfordeling.

Omstaaende tabeller viser, hvorledes fagene i de forskellige klasser har været fordelte mellem lærerne; de ved lærernes navn tilføiede tal betegner fagets ugentlige timetal i klassen:

*) Hver af de tre klasser 4—6 M. er delt i tre parallelklasser: 4 M. a, 5 M. a, 6 M. a og 6 M. b hører til latinlinjen; 4 M. c, 5 M. c og 6 M. c til engelsklinjen; 4 M. b og 5 M. b har disciple af begge linjer (med undervisning sammen i de fælles fag).

A. Latin- og real-

	Religion.	Norsk.	Tysk.	Latin.	Græsk.	Fransk.
3 LG.	Odland 2	O. Moe 2 V. Aubert (oldn.) 2		Dahl 9	Aars 7	K. Nicolaysen 2
2 LG	Brun 1	H Jæger 2 V. Aubert (oldn.) 2	Voss 1	Dahl 9	Grøterud 8	K. Nicolaysen 3
1 LG. a.	Brun 1	H Jæger 3	Norby 1	Hermans- torff 9	Ræder 8	Voss 3
1 LG. b.	Odland 1	H. Jæger 3	Voss 1	Grøterud 9	Dahl 8	Hermans- torff 3
6 M. a.	Brun 2	H. Jæger 3	E. Nico- laysen 4	Hermans- torff 8		Lyche 3
6 M. b.	Odland 2	V. Au- bert 3	N. Jæger 4	V. Au- bert 8		N. Jæger 3
5 M. a.	Brun 2	Ander- sen 3	Hofgaard 4	Hofgaard 9		N. Jæger 2
5 M. b.	Ellefsen 2	H. Jæger 3	Norby 4	Kulsberg 9		Grøterud 2
4 M. 2.	Odland 2	Norby 4	N. Jæger 4	Ræder 8		
4 M. b*)	Fredriksen 2	Fredriksen 4	E. Nico- laysen 4	Grøterud 8		
				Engelsk.	Tegning.	
3 RG.	Odland 2	Lassen 2 V Aubert (oldn.) 3		E. Nico- laysen 4	Petersen 1	K. Nico- laysen 4
2 RG.	Odland 1	Moe 2 Norby (oldn.) 2	E. Nico- laysen 1	E. Nico- laysen 5	Holst 2 Petersen 1	K. Nico- laysen 3
1 RG.	Odland 1	H Jæger 3	E. Nico- laysen 1	Hongen 4	Petersen 1	Voss 4
6 M. c.	Odland 2	Norby 3	Hofgaard 5	Lyche 5	Spjeld- næs 2	Lyche 3
5 M. b.	Ellefsen 2	H. Jæger 3	Norby 5	Lyche 5	Spjeld- næs 2	Grøterud 2
5 M. c.	Ellefsen 2	Ellefsen 3	Lyche 5	E. Nico- laysen 5	Spjeld- næs 2	Lyche 2
4 M. b*)	Fredriksen 2	Fredriksen 4	E. Nico- laysen 5	Lyche 5	Spjeld- næs 2	
4 M. c	Ellefsen 2	V Aubert 4	N. Jæger 5	Lyche 5	Spjeld- næs 2	

Gymnastik (Clausen): 2 LG., 2 RG., 1 LG., (Wang): 1 RG., 6 M. a, b, c 3 timer; 5 M. a, 5 M. b, 5 M. c 3 timer; 4 M. a, b, c 3 timer.

*) 5 M. b og 4 M. b. er kombinerede latin- og engelsk-klasser.